

NARODNI HEROJ ROZMAN Franc (Stane Mlinar)

Rojen: 27. marec 1911, Spodnje Pirniče pri Medvodah

Umrli: 7. november 1944, Lokve v Beli Krajini

Rodil se je materi Marjani, rojeni Stare, in očetu Francu Rozmanu. Med štirimi otroki je bil Franc tretji po starosti. Pri treh letih je izgubil očeta, ki je padel v Rusiji. Preživel je revno in težko otroštvo. Njegovi sestri Marjeta in Terezija sta morali v sirotišnico in se kasneje poročili. Franc in njegov mlajši brat Martin pa sta ostala v Pirničah, kjer so jima določili skrbnike. Eden od Francetovih skrbnikov je bil Valentin Tin Rožanc, komunist in kasnejši narodni heroj, ki je vplival na Franca, da je postal somišljenik komunizma. Pri petnajstih letih je postal hlapec v gostilni in se nato v Ljubljani izučil za pekovskega pomočnika.

Že kot mlad fant se je navduševal za vojsko, vendar so ga pri prošnji za vpis v vojaško šolo zavrnil. Poleti 1932 je moral služiti vojaški rok. Na nabor se je javil prostovoljno, saj je želel da bi ga sprejeli v kakšno podčastniško pilotsko šolo. Po odslužitvi vojaškega roka je v Medvodah vzel v najem pekarijo in gostilno, vendar je bankrotiral.

Ko je v Španiji izbruhnila državljanska vojna je bil med prvimi jugoslovanskimi prostovoljci in se že 1. oktobra 1936 priključil španski republikanski vojski. Leta 1937 je končal podčastniško šolo, postal poročnik in komandir čete, nato pa še stotnik in poveljnik bataljona. Naučil se je ruščine in španščine in nekaj časa delal kot prevajalec sovjetskih inštruktorjev. Za čas umika v Francijo februarja 1939 je bil spet poveljnik bataljona in ga je spretno izvlekel iz obkolitve. Leta 1936 je postal član komunistične partije Španije, leta 1939 pa član Komunistične partije Jugoslavije.

V letih 1939 in 1940 je bil interniran v francoskih taboriščih. Po kapitulaciji Jugoslavije so ga Nemci poslali na prisilno delo v Nemčijo. Julija 1941 je pobegnil v Jugoslavijo. Meseca avgusta je prišel v Ljubljano in postal vojaški inštruktor pri Glavnem poveljstvu slovenskih partizanskih čet.

Septembra 1941 je že odšel na Štajersko, kjer so bili najtežji pogoji zaradi silovitega nacističnega nasilja. Osnovalec je Štajerski partizanski bataljon in z njim sodeloval pri napadu na Šoštanj in v več bitkah v zimi 1941/42. Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet je njegovemu partizanskemu imenu Stane dodalo še priimek Mlinar. Aprila 1942 je postal komandant druge grupe odredov, januarja 1943 komandant 4. štajerske operativne cone, julija istega leta pa poveljnik Glavnega štaba NOV in POS.

Na zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju oktobra 1943 je bil izvoljen v SNOO in v delegacijo za Avnoj. Leta 1944 je vodil pomembnejše vojaške operacije na celotnem slovenskem ozemlju in osebno sodeloval pri večjih akcijah 7. korpusa. Septembra 1944 je napredoval v generallajtnanta.

Leta 1944 se je poročil in 22. aprila 1945 se mu je v Gravini v Italiji rodila hči Stana.

Umrli je tragično za posledicami hude rane, ki jo je dobil med preskušanjem novega orožja - minometa, ki so ga partizanom poslali britanski zavezniki. Še istega dne je umrl v bolnišnici OF Kanižarica pri Črnomlju. Začasno je bil pokopan v Črnomlju, leta 1949 pa je bil prekopan v Grobnico narodnih herojev v Ljubljani.

Odlikovan je bil tudi z redom partizanske zvezde I. stopnje in bil imetnik Spominskega znaka 1941. V Španiji je bil odlikovan z medaljo za hrabrost in z redom vojne za neodvisnost Španije. Sovjetska zveza mu je 1944 podelila red Suvorova II. stopnje, Predsedstvo AVNOJ pa ga je 11. novembra 1944 odlikovalo z redom narodnega heroja za organiziranje in krepitev NOV in POJ, za spretnost v poveljevanju in za osebno junaštvo, ki ga je pokazal med vso NOB.

Velja za eno najpomembnejših vojaških osebnosti iz časov NOB. Njemu je posvečena znana partizanska pesem Komandant Stane.